

भामा आसखेड पाटबंधारे प्रकल्प, ता. खेड,
जि. पुणे या प्रकल्पाचा उजवा व डावा हे दोन्ही
कालवे रद्द करणेबाबत....

महाराष्ट्र शासन
जलसंपदा विभाग
शासन निर्णय क्र.भामाआ-०४१६/(प्र.क्र.२९१/१६)/मोप्र-१
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक: २८ ऑगस्ट, २०२३.

वाचावे:

- १) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक आरपीए-२०२२/प्र.क्र.०९/र-१, दि.१८/०१/२०२२.
- २) कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ, पुणे यांचे क्र.मकृखोविम/४०/(२१२/२०१६)/प्रशा-१/१३४१ दि.०७/०४/२०१६ चे पत्र.

प्रस्तावना:-

कृष्णा खोऱ्यातील भीमा नदीच्या भामा या उपनदीवर करंजविहीरे, ता.खेड, जि.पुणे या गावाजवळ ५१.१२५ मी. उंचीचे व १४२५.०० मी. लांबीचे माती धरण बांधण्यात आले आहे. प्रकल्पाचा प्रस्तावित पाणी वापर १८८.६११ दलघमी आहे. भामा आसखेड धरणाचे काम पूर्ण झाले असून धरणामध्ये सन २०१० पासून पाणीसाठा करण्यात येत आहे. प्रकल्पाचा पाणीसाठा चासकमान पाटबंधारे विभागास सन २०१५ पासून व्यवस्थापनासाठी हस्तांतरीत करण्यात आला आहे.

भामा आसखेड सिंचन प्रकल्प असल्यामुळे भामा आसखेड प्रकल्पाच्या मूळ प्रकल्प मंजुरीवेळी जल नियोजनामध्ये सिंचनास प्रथम प्राधान्य होते. तथापि मागील २० ते २५ वर्षांमध्ये पुणे शहराच्या लोकसंख्येमध्ये झपाट्याने वाढ झाली आहे. त्यामुळे या वाढीव लोकसंख्येच्या पिण्याच्या पाण्याच्या सोईसाठी, सन २०१२-१३ मध्ये भामा आसखेड प्रकल्पाचे एकूण १४७.६३६ दलघमी सिंचनाचे पाणी बिगर सिंचनाकडे वळवून पुणे महानगरपालिकेसाठी ७५.६७ दलघमी, पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेसाठी ६०.७९ दलघमी आणि चाकण व लगतची १९ गांवे यांकरीता ४.२१२ दलघमी व औद्योगिकसाठी ०.८१४ दलघमी आरक्षित केले आहे.

भामा आसखेड प्रकल्पाच्या एकूण १८८.६११ दलघमी पाणी वापरापैकी १४७.६३६ दलघमी बिगर सिंचनासाठी पाणी आरक्षित झाले आहे. तसेच प्रकल्पाच्या एकूण २३११० हे. लाभक्षेत्रापैकी १९६४५ हे. लाभक्षेत्र लाभधारकांच्या मागण्यांनुसार वगळण्यात आले आहे. तसेच उर्वरीत क्षेत्रापैकी १८८५ हे. क्षेत्र अस्तित्वातील को.प. बंधाऱ्याद्वारे सिंचनाखाली येत आहे. त्यामुळे यापुढे डाव्या व उजव्या कालव्यांची उर्वरीत कामे करणे आर्थिकदृष्ट्या किफायतशीर ठरणार नाही. त्याअनुषंगाने भामा आसखेड पाटबंधारे प्रकल्प, ता. खेड, जि. पुणे या प्रकल्पाचा उजवा व डावा हे दोन्ही कालवे रद्द करणेबाबतचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय:-

भामा आसखेड पाटबंधारे प्रकल्प, ता. खेड, जि. पुणे या प्रकल्पाचा उजवा व डावा हे दोन्ही कालवे रद्द करणेच्या प्रस्तावास खालील अटींच्या अधीन राहून मान्यता देण्यात येत आहे.

- I. भामा आसखेड प्रकल्पाच्या पुनर्वसन खर्चाची रक्कम जिल्हाधिकारी यांनी पुणे महानगरपालिका व पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका यांना कळवावी. मा. उच्च न्यायालयाचे निर्णय व कायद्यातील तरतुदीनुसार जिल्हाधिकारी यांचे स्तरावर नुकसान भरपाईची कार्यवाही करावी.
- II. भामा आसखेड प्रकल्पाच्या पुनर्वसन अधिनियम १९८६ च्या कलम १३ (३), (४) अधिसूचनेत महसूल व वन विभागाने (मदत व पुनर्वसन) सुधारणा करणेची कार्यवाही करावी.
- III. भामा आसखेड प्रकल्पाच्या लाभक्षेत्रावर पुनर्वसनासाठी हस्तांतरणबंदीचे लावण्यात आलेले शेरे महसूल व वन (मदत व पुनर्वसन) विभागाने प्रचलित शासन निर्देशानुसार उठविण्याची कार्यवाही करावी.
- IV. भामा आसखेड प्रकल्पाच्या ज्या प्रकल्पग्रस्तांना लाभक्षेत्रात पर्यायी जमिनीचे वाटप केले आहे, अशा प्रकल्पबाधीत खातेदारांच्या जमिनींना लाभक्षेत्र/ कालवे रद्द केल्यानंतर नजीकच्या ठिकाणी सिंचन सुविधा उपलब्ध करून देण्याबाबत नियमोचित कार्यवाही करण्यात यावी.
- V. भामा आसखेड प्रकल्पातील जे प्रकल्पग्रस्त खासबाब अनुदान मागणी करतील त्यांना अनुदान उपलब्ध करून देण्याचे उत्तरदायित्व पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका व पुणे महानगरपालिका यांचे राहिल.
- VI. भामा आसखेड प्रकल्पातील विहीत मुदतीत ६५ टक्के रक्कम भरलेल्या त्याचप्रमाणे ज्या प्रकल्पग्रस्तांनी पर्यायी जमिनीसाठी विहीत कालावधीत ६५ टक्के रक्कम शासनास जमा केलेली नाही परंतु मा. उच्च न्यायालयाच्या आदेशान्वये पात्र ठरविण्यात आलेले प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन करण्याची जबाबदारी जिल्हाधिकारी/ विभागीय आयुक्त यांची राहिल.
- VII. पुणे महानगरपालिका व पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका यांनी मंजूर पाण्याच्या कोटयाच्या हिश्याप्रमाणे येणारी रक्कम पुनर्वसन खर्चापोटी अदा करावी.
- VIII. भामा आसखेड प्रकल्प प्रस्तावामधील पुनर्वसन, जमीन वाटप, अनुदान देणे इत्यादी संदर्भात प्रचलित धोरण व नियम यानुसार कार्यवाही करावी.
- IX. भामा आसखेड प्रकल्पाचे कालव्यासाठी संपादित केलेल्या जमिनीच्या वापराबाबत प्रचलित शासन निर्णयांतील तरतुदीनुसार नियमोचित कार्यवाही करण्याची जबाबदारी महामंडळाची राहिल.

सदर शासन निर्णय नियोजन विभाग अनौपचारिक संदर्भ क्र.१९९/१४३४, दि.०८/११/२०२१ आणि वित्त विभाग अनौपचारिक संदर्भ क्र.१६/२०२२/व्यय-१२, दि.२५/०४/२०२२ नुसार प्राप्त सहमतीनुसार तसेच मा.मंत्रिमंडळाने दि.२८.०६.२०२३ रोजीच्या बैठकीत दिलेल्या मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक क्र. २०२३०८२८१७३३२३२४२७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

(प्रसाद नार्वेकर)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई,
२. मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानभवन, मुंबई,
३. मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानभवन, मुंबई,
४. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
५. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई,
६. मा. मंत्री (जलसंपदा) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई,
७. मा. विरोधी पक्षनेते विधानसभा / विधानपरिषद, विधानमंडळ, मुंबई,
८. मा. राज्यमंत्री (जलसंपदा) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई,
९. स्वीय सहायक, मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
१०. स्वीय सहायक, अ.मु.स.(वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
११. स्वीय सहायक, अ.मु.स. (नियोजन), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१२. स्वीय सहायक, अ.मु.स. (जलसंपदा), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१३. स्वीय सहायक, प्रधान सचिव (मदत व पुनर्वसन), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१४. स्वीय सहायक, सचिव (प्रकल्प समन्वय), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१५. स्वीय सहायक, सचिव (लाक्षेवि), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१६. कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ, पुणे,
१७. स्वीय सहायक, मु.अ. (द. व प्र.) व स.स., जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१८. विभागीय आयुक्त तथा मुख्य नियंत्रण अधिकारी, पुणे विभाग, पुणे,
१९. जिल्हाधिकारी, पुणे,
२०. मुख्य अभियंता (जसं), जलसंपदा विभाग, पुणे,
२१. अधीक्षक अभियंता, पुणे पाटबंधारे प्रकल्प मंडळ, पुणे,
२२. मोप्र-१ कार्यासन, संग्रहार्थ.